

Neven Polajner

**Bogomil Ferfila: Rusija in Putinov kapitalizem. Ljubljana: FDV, 2015.
427 strani (ISBN 978-961-235-698-9), 39 EUR**

Monografija avtorja dr. Bogomila Ferfile *Rusija in Putinov kapitalizem* nudi obetaven naslov o političnih in ekonomskih procesih v geografsko največji državi na svetu, ki je v mednarodnem prostoru dvignila veliko prahu s tem, ko si je 18. marca 2014 pripojila ukrajinski polotok Krim. Temu so sledili tudi oboroženi spopadi in kriza na vzhodu Ukrajine, kjer pretežni del tam živeče populacije tvori rusko prebivalstvo. Vse omenjeno je vodilo do največjega zaostrovanja odnosov med Vzhodom in Zahodom po koncu hladne vojne. Posledica omenjenih dogodkov je tudi dejstvo, da je temam, ki se v najrazličnejših pogledih nanašajo na vprašanja, povezana z Rusko federacijo, enormno zrasla priljubljenost. Potem ko je prva in največja (bivša) socialistična država na svetu sistem državnega socializma nadomestila z neoliberalnim kapitalizmom in liberalno demokracijo in ko se je na prelomu tisočletja pričela čutiti potreba po vse temeljitejšem premisleku o aktualnem družbenem konsenzu glede obstoječih političnih in ekonomskih razmerij, je globoka analiza konceptov, povezanih z demokracijo in kapitalizmom, še toliko bolj zaželeno. Posebej v povezavi z državo, pri kateri odraz temeljitih notranjih družbenih sprememb le redko ostane izključno znotraj njenih meja.

Delo se prične v obliki konglomerata, ki združuje geografske značilnosti ter zgodovino nastanka in konstituiranja ruske države, hkrati pa vključuje tudi nekatere potopisne elemente. Pri tem posamezna poglavja služijo kot izhodiščni vir informacij o nekdanjem carskem glavnem mestu Sankt Peterburgu, vzhodnoevropskem delu Rusije ter zahodni ruski enklavi Kaliningrad skupaj z njeno zgodovinsko, geografsko in geopolitično umestitvijo. Sledita obsežno poglavje o ruski Antarktiki in še obsežnejše o ruski Arktiki, ki skupaj tvorita skoraj polovico knjige. Glede Arktike delo nudi razmeroma izčrpen geografski in etnografski opis, skupaj s predstavitvijo njene vojaške in obrambne vloge. Poleg strateške vloge je izpostavljeno pomembno vprašanje jedrskih poizkusov, nesreč in odlaganja jedrskih odpadkov, ki so tudi sicer v največji meri vezani ravno za to geografsko območje. Predstavljen je še gospodarski vidik področja ter vloga tamkajšnjih naravnih bogastev in energentov. Poglavje o ruski Antarktiki hkrati obsega predstavitev raziskovalnih postaj, ki se tam nahajajo, skupaj z raziskovalnimi programi in značilnostmi. Lahko trdimo, da sta ti dve poglavji najbolj izvirni in prinašata delu dodano vrednost, saj je na to temo v odnosu do ostalih tem, ki se navezujejo na Rusijo ter njene družbene in politične razmere, na voljo precej manj literature; še zlasti, če smo osredotočeni na slovenski jezik.

Ruska tranzicija je skupaj s tranzicijo ostalih vzhodnoevropskih držav predstavljena v obliki okvirnega opisa, ki nudi osnovni vpogled v razmere devetdesetih let prejšnjega stoletja. Vendar pa zaradi širine in obsežnosti teme ter velikega števila v delu zajetih področij v večji meri ne obsega tudi poglobljenih in večdimenzionalnih analiz. Delo tako vsebuje obsežen nabor različnih podatkov, ki so predvsem ekonomskega značaja, in zato z ekonomskega vidika tudi razmeroma dobro prikaže razmere v Rusiji po razpadu Sovjetske zveze. V zadnjem poglavju je knjiga obogatena z različnimi uporabnimi statističnimi analizami in primerjavami Rusije z ostalimi bivšimi socialističnimi državami v Evropi, kar spremljajo kratke pripadajoče interpretacije. Pri tem pa vseeno opazimo, da je večina političnih in družbenih procesov interpretirana skozi ekonomske podatke, značilnosti in paradigme. Tako na primer bralec s poglobljenimi politološkimi in družboslovnimi pričakovanji trči ob sicer dobrodošel ekonomski prikaz določene situacije, kateri pa manjka ustrezna poglobljena politična dimenzija oziroma – z drugimi besedami – velikokrat gre za sklepanje »z ekonomskega na vsesplošno družbeno«. Pri tem pa je tisto, kar politologi definiramo kot politično, velikokrat spregledano. Namesto tega se pogosto – kot rezultat interpretacije ekonomskih razmer – pojavljajo le enostavni zaključki. Tako je na primer, ko govorimo o centralizmu in razmeroma avtoritarni

oblastni strukturi ruske države, treba vedeti, da se je legitimnost oblasti v Sovjetski zvezi napajala iz podobne oblastne strukture, kot je bila praksa v njeni predhodnici carski Rusiji. Podoben prenos vzorca bi lahko ugotavljali tudi v Putinovi »tretji Rusiji«, ki (za zdaj) uspešno združuje simbola rdeče zvezde sovjetskega socializma in zlatega orla ruskega carstva.

Delo v okviru ekonomske oziroma ekonomsko-politične dimenzije nudi ustrezno opredelitev razmerja med Rusijo in državami Vzhoda, pri čemer velja še posebej izpostaviti Kitajsko in Japonsko. Prav tako je dobrodošla tudi naknadna dodatna ekonomska primerjava med Rusko federacijo in Ljudsko republiko Kitajsko. Tu gre predvsem za statistično primerjavo obeh zelo pomembnih globalnih akterjev, kjer pa na primer lahko pogrešamo tudi komplementarno razumevanje njunih odnosov. V vse bolj kompleksnem in globaliziranem svetu ne gre več toliko za to, kdo izmed obeh je v tekmovalni prednosti na posameznem (bolj ali manj ekonomskem) področju, temveč je vse bolj pomembno razumeti, kaj pomeni, če oba akterja skleneta zavezništvo in se na področjih, kjer sta dominantna, pričneta tudi ključno dopolnjevati. Metaforično to lahko ponazorimo kot sintezo med »enormnimi zalogami zemeljskega plina in naravnih bogastev na eni strani in skoraj neskončno produkcijo blaga široke potrošnje na drugi strani«. Tu bi bilo hkrati smotno izpostaviti še vprašanje prihodnosti povezovanja držav BRICS-a (Brazilije, Rusije, Indije, Kitajske in Južne Afrike) ter analizirati njihove realne možnosti.

Poleg že omenjenega je v delu izpostavljeno še vprašanje ruske politične tranzicije in političnega sistema. Vsebovan je dober in pregleden prikaz strankarskih akterjev v obdobju vse od začetka obstoja samostojne države. Kljub temu pa (v večji meri) ne gre za presežek golega naštevanja političnih inštitucij in pri tem preštevanja števila poslancev v času posameznih političnih mandатов. Vseeno pri prebiranju naletimo na razmeroma temeljit numerični povzetek uspehov Vladimirja Putina in njegove stranke na volitvah, skupaj s predstavitvijo drugih pomembnih političnih akterjev. Vse omenjeno lahko služi kot koristen pripomoček za usmeritev pri pripravi poglobljenih ter bolj fokusiranih političnih in drugih družboslovnih analiz. V okviru razumevanja političnega sistema je ponujen še zelo kratek izhodiščni premislek o demokraciji. Ta se sicer na začetku obetavno dotakne vprašanja poimenovanja političnih sistemov, vendar pa se hitro prelevi v ponovno interpretacijo statistik. Zato sicer lahko služi kot suplementarni vir dodatnih informacij bralcu, ki ima o izhodiščni temi že izoblikovano razmeroma jasno predstavo in pri tem že razpolaga z zadostno mero znanja o ruskih (ter splošnih) družbenih in političnih procesih.

Izhodiščni pojem *kapitalizem* je razumljen predvsem v čistem ekonomskem smislu, zahteven bralec pa pri tem lahko pogreša temeljito analizo in umestitev fenomena v ruski ter tudi širši družbeni in politični kontekst. Če smo natančnejši – gre za odsotnost presežka razumevanja kapitalizma samo v goli tradicionalni ekonomski formi kot prostega tržnega gospodarstva. Manjka namreč pridihi politične dimenzije kapitalizma, ki izhajajo iz same narave kapitalistične države. Sem sodi na primer opredelitev njene vloge politične selektivnosti, demokratične legitimacije, vprašanja racionalnosti, funkcijskih problemov politično-administrativnega ravnanja, zmožnosti in nezmožnosti vladanja, ideologije in podobno. Na kratko torej dimenzije, ki bi zastopala kritično in inovativno pozicijo do obstoječih konvencionalnih ekonomskih, političnih ter ostalih družbenih razmerij in paradigem. Naj se navežemo še na drobno pomanjkljivost v tehničnem smislu – glede na to, da delo v geografskem smislu pokriva ogromno ozemeljsko območje, ki je bilo v preteklosti deležno korenitih družbenih sprememb, bi bilo veliko preglednejše, če bi bile posamezne interpretacije (poleg tega, da so podkrepjene z odličnimi statističnimi preglednicami) dodatno opremljene tudi z ustreznim kartografskim prikazom. Kljub vsem izpostavljenim prednostim in kritičnemu premisleku o dimenzijah, ki bi sicer zajeten vir podatkov o *Rusiji in Putinovem kapitalizmu* naredile še boljše, je delo brez dvoma dobrodošel prispevek vsemu, kar o tem ogromnem prizorišču družbene in politične pestrosti že vemo in česar se moramo še naučiti. Naj pri tem omenimo, da je obravnavano delo dobrodošlo dopolnjevati z dodatnimi, bolj teoretsko utemeljenimi deli, ki iz opisnosti prehajajo v razlagalnost. Šele takšna osnova lahko služi kot temelj za resno znanstveno raziskovanje znotraj začrtane teme.